

Strategie rozvoje Vědecké knihovny v Olomouci na léta 2021–2023

VĚDECKÁ
KNIHOVNA
V OLOMOUCI

VKOL

Strategie rozvoje Vědecké knihovny v Olomouci na léta 2021–2023

*Ve strategii je důležité vidět vzdálené věci, jako by byly blízko,
a podívat se vzdáleně na blízké věci.*

Mijamoto Musaši

Olomouc

2021

„Knihovny jsou demokratickou platformou veřejného dialogu a participace občanů; jsou nedílnou součástí sociální infrastruktury, která posiluje soudržnost komunit. Významně podporují vědeckou práci, inovace, formální i neformální vzdělávání a mají zásadní a nezastupitelnou roli v procesu celoživotního učení. Jsou klíčovými kulturními institucemi v obcích, městech či regionech, kde nejen zajišťují rovný přístup ke kulturnímu dědictví národa i celé civilizace, ale rovněž inspirují a podporují rozvoj současné kultury a umění. Ve všech těchto rolích se již dnes knihovny výrazně podílejí na udržitelném rozvoji České republiky a činí tak navíc s mimořádnou ekonomickou efektivností.“¹

Špatné knihovny budují sbírky, dobré knihovny budují služby, skvělé knihovny budují komunitu.

R. David Lankes

¹ Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030, str.7.

Motto:

Podporujeme studenty v regionu, společně tvoříme budoucnost Olomouckého kraje.

Obsah

1. Úvod	5
2. Dlouhodobé cíle	7
I. VKOL jako pilíř rozvoje občanské společnosti a přirozené centrum komunit v kraji	7
II. VKOL jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce	8
III. VKOL jako správce kulturního a znalostního bohatství	9
3. Současný stav	10
4. SWOT analýza	16
5. Klíčové priority 2021–2023	19
Dostavba a rekonstrukce Červeného kostela	19
Zajištění zdrojů pro akvizici fondů	19
Zahájení diskuse o výstavbě nové budovy VKOL	19
Posílení provozního rozpočtu	20
Modernizace vybavení digitalizační jednotky	21
Opatření proti poklesu počtu čtenářů a výpůjček	22
Zajištění nezbytných oprav a rekonstrukcí	22
Strategický marketing	22
6. Další priority	24
7. Regionální funkce	29
8. Závěr	32

1. Úvod

Vědecká knihovna v Olomouci (dále VKOL) jako příspěvková organizace Olomouckého kraje plní všechny své funkce uložené knihovním zákonem č. 257/2001 Sb., zřizovací listinou a další legislativou vymezující její činnost. VKOL je již více než 200 let příjemcem povinného výtisku, na jehož základě buduje a uchovává konzervační fond. Její významné postavení mezi knihovnami podtrhuje skutečnost, že je druhou nejstarší, a díky svému fondu čítajícímu více než 2,3 milionu knihovních jednotek, třetí největší knihovnou v České republice.

Samostatnou část rozsáhlého knihovního fondu VKOL tvoří historické fondy, které se se svými unikátními rukopisy, prvotisky a starými tisky řadí mezi největší a nejvýznamnější v České republice. VKOL je krajským centrem meziknihovních služeb a spolupracuje s knihovnami v kraji. Zajišťuje metodické vedení, podporu a vzdělávání knihovníků v Olomouckém kraji.

Jako paměťová instituce Vědecká knihovna v Olomouci zajišťuje ochranu národního kulturního dědictví pro příští generace, a to zejména digitalizací jedinečných exemplářů moravik a periodik moravské provenience, a aktivně spoluvytváří národní paměť a identitu.

Knihovny jsou branou do světa vědomostí a základním pilířem celoživotního vzdělávání, kulturního rozvoje jedinců i zájmových skupin obyvatel. VKOL jako kulturní instituce zajišťuje všem občanům bez rozdílu přístup k informacím a hodnotám, které jsou obsaženy v jejích fondech a informačních databázích. Podporuje vzdělávání a rozvoj čtenářské, informační a mediální gramotnosti. Současně vykonává také koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, v jejichž rámci také spolupracuje s Národní knihovnou ČR, zpracovává a zpřístupňuje regionální informační databáze a zabezpečuje koordinaci krajského bibliografického systému.

VKOL je přirozeným prostorem pro setkávání na různých úrovních čtenářského, badatelského, kulturního a společenského života. Organizuje autorská čtení, besedy, výstavy, vědecké konference, přednášky odborné i vzdělávací a popularizuje vědní disciplíny a poznatky.

Vizí Vědecké knihovny v Olomouci je stát se centrem poznání pro 21. století se zaměřením na cílové skupiny, mezi které patří převážně studenti pedagogové, vědci a odborná veřejnost. Centrem, které popularizuje vědu ve společnosti, vzdělává uživatele služeb knihovny všech věkových kategorií a nabízí plně digitální i klasické služby. Její prioritou je navázat užší spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci a s dalšími knihovnami a zároveň prohloubit již existující spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně. VKOL se více zaměří na komunikace se školami všech stupňů, pro které bude systematicky vytvářet výukové materiály se zaměřením na rozvoj mediální, čtenářské a informační gramotnosti tak, aby odpovídaly současným nárokům společnosti.

Strategie VKOL vychází mimo jiné z Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030, jejíž základní vize rozvoje systému knihoven stojí na třech nosných pilířích – rozvoj komunitní funkce knihoven, knihovny a jejich vzdělávací role, knihovny jako správci kulturního a vědeckého bohatství. Všechny tři pilíře bude Vědecká knihovna v Olomouci v následujícím období rozvíjet a všechny její činnosti budou směřovat k dalšímu rozvoji knihovního systému, který má v naší republice dlouhodobou tradici.

RNDr. Iveta Tichá
ředitelka VKOL

Strategie rozvoje knihovny vychází z těchto koncepčních a strategických dokumentů:

1. Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030
2. Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků schválená Ústřední knihovnickou radou České republiky na 38. zasedání dne 5.12.2016
3. Koncepce národního systému analytické bibliografie
4. Inovační strategie České republiky 2019–2030
5. Státní kulturní politika na léta 2015–2020 (s výhledem do roku 2025)
6. Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020
7. Strategie digitalizace kulturního obsahu na léta 2013–2020
8. Strategie digitální gramotnosti na období 2015–2020
9. Národní koncepce dlouhodobé ochrany digitálních dat v knihovnách
10. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 a podklady připravované Strategie vzdělávací politiky České republiky 2030+
11. Knihovnický manifest pro Evropu
12. Vídeňská deklarace 2019
13. Koncepce rozvoje kultury a památkové péče Olomouckého kraje
14. Strategie IFLA 2019–2024
15. Strategie EBLIDA na léta 2016–2019
16. Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019–2025
17. Zákon č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)
18. Koncepce k zajištění výkonu regionálních funkcí v knihovnách Olomouckého kraje v letech 2017–2020
19. Metodický pokyn Ministerstva kultury České republiky k výkonu regionálních funkcí
20. Metodický pokyn Ministerstva kultury České republiky k vymezení standardu VKIS
21. Zásady pro zajištění a financování regionálních funkcí knihoven v Olomouckém kraji

2. Dlouhodobé cíle

Dlouhodobé cíle Vědecké knihovny v Olomouci vycházejí z Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027, kterou pro svoje potřeby dále konkretizují. Koncepce rozvoje knihoven je strategický dokument obecné povahy, který zastřešuje různorodý systém knihoven a formuluje základní vizi rozvoje systému knihoven v rámci tří nosných pilířů:

I. pilíř – občanská společnost a přirozené centrum komunit

Rozvoj potenciálu knihoven jako komunitních center včetně adekvátního prostorového, technologického a materiálního zázemí a personálního zajištění.

II. pilíř – vzdělávací a vzdělanost podporující instituce

Posílení vzdělávací funkce knihoven a kooperace knihoven se školami.

III. pilíř – správce kulturního a znalostního bohatství

Zprostředkování kulturního a vědeckého bohatství v analogové i digitální podobě všem uživatelům.

I. VKOL jako pilíř rozvoje občanské společnosti a přirozené centrum komunit v kraji

Knihovny obecně patří k pilířům fungování demokratické společnosti a jsou vedle univerzit symbolem svobodného myšlení. Jsou přirozenou součástí komunit. Síť knihoven představuje tisíce míst v celé ČR, která slouží přímému naplňování principů demokracie poskytováním rovného přístupu k informacím i prostoru pro diskuze a setkávání.

Předpoklad

Vědecká knihovna v Olomouci má jako instituce, která v sobě propojuje přístup k relevantním informacím a zdrojům a zároveň uchovává kulturní dědictví nejen Olomouckého kraje, potenciál podněcovat, kultivovat a poskytovat prostor pro diskuzi, která je základem kvalitní demokratické společnosti. Vzhledem ke své staletí trvající historii, fondu a službám, které poskytuje široké veřejnosti, má také potenciál naplňovat funkci přirozeného komunitního centra v Olomouci a v dalších regionálních knihovnách tuto společenskou funkci podporovat.

Strategické cíle k zajištění I. pilíře

1. rozvinout potenciál knihovny jako komunitního centra s aktivním podílem občanů kraje na jejich činnosti
2. rozvíjet schopnost knihovny aktivně reagovat na měnící se potřeby uživatelů
3. aktivitami knihovny podporovat rozvoj regionální identity
4. zajišťovat komunitní funkci knihovny vícezdrojovým financováním
5. do vzdělávání knihovníků integrovat kurzy a metody, které rozvíjejí kompetence v oblasti zajišťování komunitní funkce knihovny
6. budovat adekvátní prostorové, technologické a materiálové zázemí pro rozvoj komunitní činnosti knihovny včetně podpory rozvoje kompetentního personálu

7. zahrnout knihovnu jako komunitní centrum do strategických materiálů orgánů státní správy, krajů, obcí

II. VKOL jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce

Knihovny jsou garantem svobodného a rovného přístupu k informacím a jako takové jsou aktérem i partnerem na poli vzdělávání. Knihovny motivují širokou veřejnost k všestrannému osobnímu rozvoji. Primárně k rozvoji čtenářské a informační gramotnosti, ale naplňují i kompetence mediální a digitální. Schopnost pracovat s informacemi a digitálními technologiemi v moderní době je nutným předpokladem pro udržení vzdělanostní úrovně obyvatelstva ČR.

Předpoklad

Vědecká knihovna v Olomouci dlouhodobě plní funkci vzdělávací a vzdělanost podporující instituce. Vzdělávací aktivity zaměřuje na veřejnost a na knihovníky v kraji (tyto se řídí Konceptí k zajištění RF v Olomouckém kraji). Akce pro veřejnost jsou koncepčně plánovány programovou radou a jsou cíleny na různorodé cílové skupiny veřejnosti. Potenciál v dlouhodobém plánování a prosazování rozvoje druhého pilíře je možné sledovat v systematickém propojení s dalšími partnery ve vzdělávání (všechny stupně škol, dalších vzdělávacích zařízeních, vědeckých pracovištích), v systematickém rozvoji vlastního vědeckého bádání a publikační činnosti a zprostředkování výstupů předchozích široké veřejnosti prezenční i vzdálenou formou.

Strategické cíle k zajištění II. pilíře

1. v knihovně poskytovat kvalitní vzdělávací akce pro cílové skupiny včetně uživatelů se specifickými potřebami
2. rozvíjet kritickou práci s vědeckými informacemi, a to zejména prostřednictvím dostupných informací o výsledcích celosvětové vědy. Pořizovat výsledky v podobě klíčových elektronických informačních zdrojů, citačních databází a bibliometrických nástrojů ve spolupráci s dalšími knihovnami. Poskytovat součinnost dalším vzdělávacím institucím při zajišťování kvality distanční výuky
3. systematicky spolupracovat s relevantními školami v obsluhovaných lokalitách
4. na úrovni meziresortní spolupráce MŠMT a MK vytvořit potřebné podmínky pro efektivní spolupráci knihovny se školami všech stupňů i dalšími vzdělávacími institucemi a orgány státní správy
5. zajišťovat vícezdrojové financování vzdělávací funkce knihovny ve spolupráci se zřizovatelem
6. zachovat a rozvíjet efektivní systém vzdělávání knihovníků včetně managementu knihoven
7. využívání vzdělávací nabídky a informačních zdrojů knihovny ve spolupráci se zřizovatelem a orgány státní správy explicitně zakotvit jako funkční obsahovou součást výuky napříč vzdělávacími oblastmi a obory v kurikulárních dokumentech mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol a školských zařízení
8. spolupracovat s komerčním sektorem, podporovat otevřená řešení
9. v knihovně zřídit pracovní pozici specialisty na vzdělávání

III. VKOL jako správce kulturního a znalostního bohatství

Tradičním posláním knihoven je zajistit trvalé uchování a zpřístupnění knihovnických fondů tvořících nedílnou součást našeho kulturního dědictví a znalostního bohatství. Nejde jen o fyzické dokumenty, jako jsou například knihy či noviny a další v knihovnách zastoupené fondy (mapové sbírky, grafiky, plakáty, pohlednice, zvukové dokumenty), ale také o významně narůstající objem digitálních fondů. Nejedná se jen o obsah vzniklý digitalizací fyzických dokumentů, ale také o dokumenty, které vznikají elektronicky (dokumenty e-born) v tom nejširším možném pojetí. Proměnlivý svět digitálních médií klade na knihovny nové požadavky v oblasti jejich dlouhodobého uchování a zpřístupnění pro budoucí generace. Knihovny hrají roli kurátorů, kteří cíleně procházejí virtuální prostor a hledají v něm hodnoty ke zpracování a uchování pro budoucí využití bez ohledu na působení času a proměny technologií.

Předpoklad

Vědecká knihovna v Olomouci uchovává více než 2,3 milionů knižních jednotek a její fondy se řadí mezi největší a nejvzácnější v České republice. Nejcenější jádro tvoří historický fond (tvoří ho přes 1 450 rukopisů, 2 000 prvotisků a přes 65 000 starých tisků), od roku 1807 má tzv. právo povinného výtisku pro Moravu a od roku 1947 pak pro celé území tehdejšího Československa. Bohatý fond, moderní pracoviště depozitáře a poskytované služby čtenářům vytváří předpoklady pro zpřístupňování kulturního a znalostního bohatství v analogové a digitální formě. Pořádání kulturních akcí umožňuje knihovně propojovat odborníky s veřejností a podporují kreativitu a aktivní prožití volného času.

Strategické cíle k zajištění III. pilíře

1. zajišťovat rovný přístup k informacím a zdrojům a dostupnost služeb knihoven všem obyvatelům
2. shromažďovat, dlouhodobě uchovávat a přívětivě zpřístupňovat významnou složku kulturního a vědeckého dědictví v analogové i digitální formě
3. stabilizovat a/nebo digitalizovat dokumenty ohrožené fyzickou degradací
4. vybavovat knihovnu nejnovějšími technologiemi, které uživatelům umožní rychlý, bezpečný a příjemný přístup k informacím a současným kulturním formám v širokém rozsahu
5. podniknout kroky směrem k výstavbě nové budovy Vědecké knihovny v Olomouci
6. sdílet data knihoven bezplatně v systémech otevřených dat a systematicky je propojovat v digitálním prostředí
7. důslednou kooperací a sdílením činností dosahovat maximální ekonomické efektivity poskytovaných služeb knihovny
8. vybudovat kooperativní systém spolupracujících institucí pro depozitní ukládání
9. připravit knihovnu na krizové situace ohrožující život, zdraví, majetek, životní prostředí nebo vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek
10. vytvářet vhodné podmínky pro studenty, vědce a pedagogické pracovníky

3. Současný stav

Vědecká knihovna v Olomouci disponuje rozsáhlými fondy a dlouhou historií, jako jediná z krajských knihoven má díky legislativě povinných výtisků přesah na celostátní úroveň, výzvám vytyčeným v Konceptu rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 však může čelit jen v omezené míře. Rozvoj komunitních funkcí a budování knihovny jako místa neformálního setkávání jednotlivců i skupin v případě VKOL fakticky znemožňuje zastaralá a dlouhodobě nevyhovující a především nedostačující stavební dispozice a kapacita budov. Tato skutečnost a absence uzavřeného prostoru pro větší skupiny např. studentů limituje i možnosti pořádání vzdělávacích akcí, přesto je v tomto směru knihovna poměrně úspěšná. Navzdory tomu platí, že VKOL tradičně rozvíjí především cíle pojmenované ve III. pilíři Konceptu rozvoje knihoven.

Současná VKOL z pohledu I. pilíře

Trendem budování moderních knihoven je jejich rozvíjení jako místa trávení času, ve kterých tvoří nabídka tradičních knihovnických služeb pouze část širšího spektra činností. To bohužel vzhledem ke katastrofální prostorové situaci prostor pro veřejnost v případě VKOL prakticky není možné. Knihovna je omezena na výpůjční pult a několik studoven a nenabízí prostory pro setkávání jednotlivců nebo skupin. Také proto je součástí celostátní Konceptu rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 záměr vybudovat novou budovu VKOL. V nedávných letech se alespoň podařilo zprovoznit WiFi pro uživatele knihovny nebo skener pro samoobslužné skenování v hlavní studovně VKOL. Prostřednictvím řady knihovnických akcí, výstav, publikací nebo přednášek jsou akcentována regionální témata (Na Jeseníky!, Krčmaňská aféra, Eduard Hölzler aj.).

V současné době je ve stádiu stavby rekonstrukce tzv. Červeného kostela na sál pro kulturní akce, který bude výhledově sloužit i k akcím zaměřeným na místní komunitu (přednášky, společenské akce, veřejné diskuse atd.).

Současná VKOL z pohledu II. pilíře

V oblasti vzdělávacích aktivit má za sebou VKOL pozoruhodné výsledky, ať už v podobě festivalu Olmützer Kulturtag zaměřenému na propagaci němčiny nebo díky řadě výstav prezentovaných v prostorách knihovny, případně prostřednictvím vydávaných publikací. VKOL také v pravidelných seminářích zajišťuje vzdělávání knihovníků Olomouckého kraje. Spolupráce se školami se rozvíjí díky seminářům zaměřeným na citační etiku a představení dostupných informačních zdrojů. Zde ale masivnějšímu rozšíření brání nedostatečné ukotvení těchto aktivit ve výukových plánech středních a vysokých škol.

V době běžného provozu (tato strategie vzniká v době opatření omezujících šíření viru COVID-19) nabízí VKOL množství přednášek, autorských čtení a dalších akcí pro veřejnost, které významným způsobem obohacují nabídku akcí pro veřejnost ve městě.

Velmi dobře funguje spolupráce v oblasti prezentace němčiny, kde VKOL nabízí semináře pro učitele. Pro základní a střední školy nabízíme nejen exkurze, ale také knihovnické lekce v českém i německém jazyce ve všech jazykových úrovních. Pro školy jsou připravovány komentované prohlídky výstav s pracovními listy v němčině, promítání aktuálních německých filmů s titulky a organizována soutěž v předčítání v němčině Bücherwurm. Zcela jedinečný v rámci celé ČR je Kinderklub v knihovně, který vznikl již v roce 2015 na základě poptávky aktivních rodičů, kteří pro své děti v předškolním věku

hledali zábavnou výuku němčiny. Tato akce vedla ke vzniku tzv. kompetenčního centra výuky rané němčiny ve VKOL.

Zavedenou a oblíbenou aktivitou se v posledních třech letech stal klub programování pro děti ve věku 7–17 let CoderDojo, který učí za pomoci mentorů vzdělaných v oblasti IT například postavit webové stránky, vytvořit mobilní aplikaci nebo naprogramovat počítačovou hru.

Také v této oblasti by mělo dojít k rozšíření možností knihovny v souvislosti s přestavbou tzv. Červeného kostela na sál pro kulturní a vzdělávací akce. Nový prostor umožní pořádat akce většího rozsahu a také bude lépe dostupný pro veřejnost. Knihovně se také otevírají nové možnosti organizovat či spolupřátat semináře, odborné konference či setkání pro odbornou knihovnickou veřejnost (spolupráce se SKIP, SKIP 10, SDRUK).

Současná VKOL z pohledu III. pilíře

Tradiční knihovnické služby se v současné VKOL opírají především o právo povinného výtisku, díky kterému knihovna systematicky buduje, zpracovává a uchovává produkci tištěných knih a časopisů z území celé republiky. Vedle toho je vytvářen fond speciální literatury a fond elektronických a zvukových dokumentů. Značná část badatelů má zájem o historický fond i fondy 19. století, čtenáři z řad studentů a odborné veřejnosti využívají databáze elektronických informačních zdrojů. VKOL vytváří sbírku anglo-americké knihovny a ve spolupráci s Goethe-Institutem specializovanou sbírku německé knihovny. Dále získává a zpracovává do svého fondu v maximální úplnosti českou národní produkci s důrazem na regionální dokumenty. Výběrově zajišťuje doplňování duplikátů, příp. multiplikátů české národní produkce a doplňování zahraničních dokumentů.

Ani v tomto směru není ovšem situace zdaleka optimální. VKOL je dlouhodobě podfinancovaná v oblasti prostředků na akvizici fondů. Nejlepší situace byla v roce 2020, kdy VKOL disponovala částkou 1,2 milionu Kč (i to je ale přibližně 1/3 částky, kterou mohou průměrně vynaložit jiné krajské knihovny), díky tomu mohl být ke stávajícím elektronickým zdrojům (Academic Search Complete od EBSCO a Web of Science) zakoupen přístup do české databáze BOOKPORT, provozované nakladatelstvím GRADA.

Dlouhodobým problémem je setrvalý pokles čtenářů i výpůjček. V roce 2019 došlo k mírnému vzestupu počtu výpůjček, ale kvůli opatřením v souvislosti s COVID-19 nastal v roce 2020 další výrazný propad. Faktem je, že pokles zájmu o knihovní služby je celosvětovým trendem, o to větší důraz kladou knihovny na aktivity vyjádřené *Koncepcí rozvoje knihoven* v pilířích I. a II. Zvrátit nepříznivý vývoj by pomohly výraznější investice do nových, čtenáři žádaných titulů, a to i prostřednictvím rozšíření nabídky e-knih, a v první řadě výrazná modernizace celé instituce v podobě výstavby nové budovy. Dále by knihovna měla rozšířit nabídku elektronických zdrojů, které jsou pro studenty a akademické pracovníky nezbytné, i to je však bezprostředně závislé na výši rozpočtu na akvizici fondů.

K výraznému zlepšení došlo v letech 2018–2020 v oblasti uchování fondu díky vybudování depozitáře v Olomouci-Hejčíně, do kterého bylo přestěhováno přibližně 1,2 milionu exemplářů z nevyhovujících a pronajatých skladů, současně v novém objektu zůstala prostorová rezerva na ukládání knih a periodik do budoucna. Ve stejném objektu funguje digitalizační linka, která se zaměřuje na starší dokumenty moravské provenience a regionální periodika. Díky tomu je digitální knihovna VKOL největší mezi krajskými knihovnami a obsahuje největší procento dokumentů, které lze volně prohlížet na internetu.

Přehled základních údajů o knihovně	2018	2019	2020
Celkem přírůstek knižních jednotek fondu	30 096	30 358	26 391
Povinné výtisky knih	25 673	25 138	21 078
Nákup knih	1 412	2 718	3 125
Mezinárodní výměna knih	293	284	282
Knižní dary knihovně	2 458	1 628	1 650
Počet návštěvníků knihovny	136 894	135 543	91 276
Počet registrovaných čtenářů	12 929	12 456	11 363
Počet realizovaných výpůjček	363 634	364 935	284 230

Rozpočet: výhled na období 2021–2023

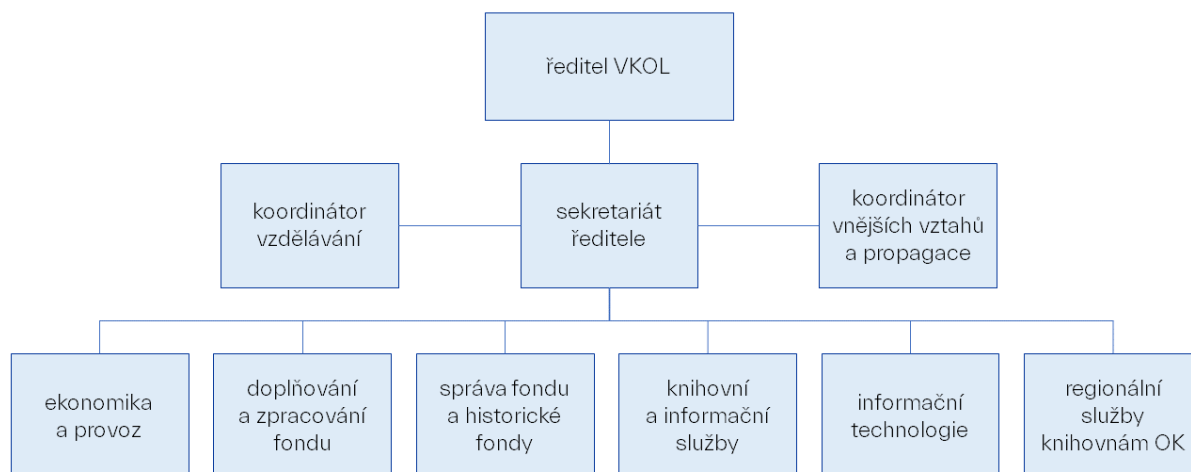
Položka rozpočtu	Skutečnost	Rozpočet	Rozpočet	Rozpočet
	2020	2021	2022	2023
Spotřeba materiálu	3 383 390,35	1 080 000	3 803 000	5 903 000
z toho:				
knihy	1 217 093,01	0	2 400 000	3 600 000
Spotřeba energií	2 182 127,01	2 222 000	2 240 000	2 250 000
Opravy a udržování	682 904,91	200 000	250 000	250 000
Změna stavu zásob	-92 697,47	0	0	0
Cestovné	105 617,68	120 000	120 000	120 000
Náklady na reprezentaci	16 027,00	30 000	30 000	30 000
Služby	6 368 514,80	4 959 000	5 574 000	5 868 000
Mzdové náklady	31 854 365,00	30 887 000	30 978 000	31 077 000
Zákonné sociální pojištění	10 445 134,00	10 316 000	10 347 000	10 380 000
Jiné sociální pojištění	85 728,00	85 000	85 000	86 000
Zákonné sociální náklady	963 076,42	1 014 000	1 016 000	1 018 000
Jiné daně a poplatky	5 130,00	14 000	14 000	14 000
Ostatní náklady z činnosti	271,43	1 000	1 000	1 000
Odpisy dlouhodobého majetku	3 691 965,00	3 597 000	4 690 000	4 600 000
Tvorba a zúčtování opravných položek	1 496,00	0	0	0
Dlouhodobý drobný majetek	718 786,23	350 000	350 000	350 000
Ostatní finanční náklady	63 570,30	25 000	25 000	25 000
Náklady celkem	60 475 406,66	54 900 000	59 523 000	60 772 000
Tržby za publikace	381 487,86	30 000	30 000	30 000
Tržby za služby	1 854 163,69	2 400 000	2 400 000	2 400 000
Pronájmy	152 371,21	126 000	126 000	126 000
Čerpání fondů	160 478,00	0	0	0
Ostatní výnosy	142 008,80	0	0	0
Úroky	2 576,84	2 000	1 000	1 000
Ostatní finanční výnosy	36 403,94	0	0	0
Příspěvky a dotace	59 215 390,53	53 688 000	58 199 000	59 399 000
z toho:				
příspěvek na provoz	6 177 000,00	5 031 000	6 038 000	6 042 000

příspěvek na mzdy	41 118 748,00	41 902 000	42 026 000	42 161 000
účelové příspěvky	2 900 000,00	0	2 400 000	3 600 000
transferový podíl	1 252 774,52	1 243 000	1 233 000	1 184 000
Výnosy celkem	61 944 880,87	56 143 000	60 756 000	61 956 000
Hospodářský výsledek	1 469 474,21	1 243 000	1 233 000	1 184 000
Hospodářský výsledek bez transf. podílu	216 699,69	0	0	0

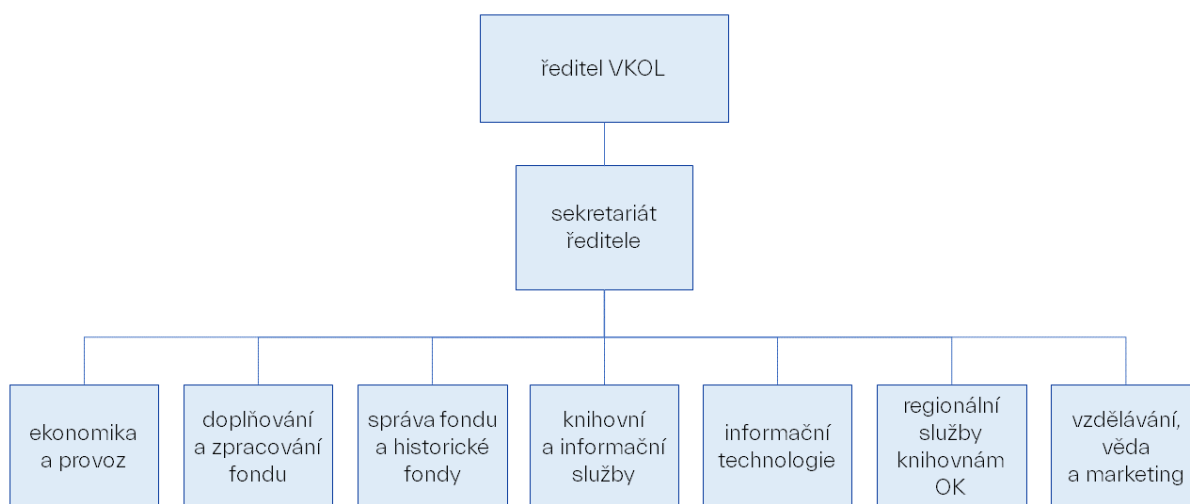
Tento výhled rozpočtu nezohledňuje náklady spojené s provozem Červeného kostela po jeho rekonstrukci. Celkové náklady na provoz kostela jsou předmětem samostatného dokumentu.

Organizační struktura VKOL

Organizační struktura VKOL platná od 1. března 2021

Organizační struktura VKOL platná po zprovoznění Červeného kostela

4. SWOT analýza

Silné stránky

- Univerzální a komplexní fondy
- Právo povinného výtisku monografií a periodik
- Obraz tradiční a důvěryhodné instituce
- Ukotvení pozice krajské knihovny v legislativě
- Umístění v centru města, výborná dostupnost hromadnou dopravou
- Jedinečné historické fondy pokrývající historii všech vědních oborů
- Univerzitní a kulturní město Olomouc nabízí vhodnou cílovou skupinu
- Dostupnost služeb šest dní v týdnu
- Kvalifikovaný personál
- Množství unikátních a atraktivních dokumentů umožňujících propagaci instituce
- Spolupráce s Goethe-Institutem a zavedené programy v oblasti propagace a výuky němčiny
- Spojení VKOL s festivalem Olmützer Kulturtag
- Zavedený a efektivní systém regionálních funkcí knihovnam Olomouckého kraje
- V krátkodobém horizontu dostačující kapacita pro uložení fondu
- Aktivní spolupráce na národní úrovni, zejména s Národní knihovnou ČR, s Moravskou zemskou knihovnou v Brně a krajskými knihovnami
- Aktivní spolupráce s dalšími regionálními partnery, např. pracoviště UPOL, Muzeum umění Olomouc, neziskový sektor a další

Slabé stránky

- Nedostatečné prostory pro knihovní služby
- Zastaralá dispozice neodpovídající nárokům na moderní knihovnu
- Roztříštění činností a provozu mezi pět budov
- Absence bezbariérového přístupu
- Zastaralý knihovní systém
- Velmi nízký provozní rozpočet neumožňující obnovu a investice do technického vybavení a omezující odborné činnosti
- Chybějící prostory pro pořádání akcí pro veřejnost a výstav
- Absence relaxačního prostoru s možností občerstvení
- Velmi nízký rozpočet na akvizici fondů
- Nedostatek parkovacích míst
- Nízký podíl aktuální odborné zahraniční literatury ve fondu
- Nízké platové ohodnocení pracovníků VKOL
- Chybějící pracovní pozice pro naplnění všech strategických cílů knihovny
- Nedokončená retrokonverze fondů a nedostupnost přibližně čtvrtiny fondu v elektronickém katalogu
- Rezervy v komunikaci s veřejností a nízká propagace činnosti a aktivit knihovny
- Nedostatečná spolupráce se školami
- Nízká prestiž knihovnické profese
- Nízká úroveň spolupráce knihovny s dalšími pamětovými institucemi

• Moderní restaurátorské pracoviště umožňující provádět komplexní restaurátorské práce • Digitalizační pracoviště s velkou digitální knihovnou • Jako jedno z šesti pracovišť v ČR poskytuje mezinárodní meziknihovní služby	
Příležitosti • Zapojení do systému a dotačních mechanismů výzkumu a vývoje • Zajištění systému neformálního vzdělávání pro veřejnost • Hlubší spolupráce se školami všech typů • Vyšší zapojení dárců, mecenášů a sponzorů • Rozšíření nabídky vzdělávacích a kulturních akcí pro veřejnost po dokončení rekonstrukce Červeného kostela • Přejít na moderní, uživatelsky přívětivější knihovní systém • Zajištění dalších zdrojů financování činností VKOL, zejména z oblasti projektů a grantů • Prohloubení spolupráce s relevantními partnery v oblasti výzkumu a vzdělávání • Systematické celoživotní vzdělávání zaměstnanců • Aktivní vyhledávání a přejímání příkladů dobré praxe ze srovnatelných institucí • Efektivnější zpřístupnění digitalizovaných fondů a využívání možnosti elektronické komunikace • Nárůst atraktivity celoživotního vzdělávání • Propagace a spolupráce na v rámci větších územních celků (mikroregiony a další) • Větší zapojení dobrovolníků do činností VKOL	Hrozby • Rostoucí disproporce mezi rozpočtem a skutečnými provozními náklady • Snižování atraktivity instituce v důsledku nemožnosti investovat do akvizice fondů • Snižování atraktivity instituce v důsledku nevyhovující prostorové dispozice • Pokračující úbytek čtenářů • Pokles zájmu uživatelů o klasické tištěné dokumenty a nemožnost nabídnout alternativu • Nepředvídatelný vývoj pandemické situace • Nezájem školských zařízení o vzdělávací programy nabízené VKOL • Ztráta a obtížné získávání kvalifikovaných pracovníků v důsledku nízkého platového ohodnocení • Ztráta motivace u zaměstnanců • Nedostatečná informovanost o nabízených službách VKOL • Hrozba kybernetického útoku • Konkurence ostatních knihoven a jimi poskytovaných služeb v Olomouci • Programová konkurence dalších kulturních institucí

• Zapojení do projektů pro rozvoj mediální, informační a čtenářské gramotnosti široké veřejnosti• Spolupráce s jinými subjekty a médii (rádio, TV, stream, sociální platformy)• Nástup nové knihovnické generace	

6. Klíčové priority 2021–2023

Dostavba a rekonstrukce Červeného kostela pilíře I., II.

Dokončení zahájených prací umožní knihovně výrazné rozšíření nabídky akcí pro veřejnost, stejně tak může být kostel dějištěm řady akcí komunitního typu. Kostel po rekonstrukci nabídne důstojný a komfortní prostor pro autorská čtení, konference, semináře, diskuse, přednášky, společenské akce a výstavy. Kapacita objektu pro tyto akce bude až 350 míst, což je výrazný posun oproti současnému stavu. Knihovna tak získá zázemí pro akce většího dosahu než v současnosti, kdy je velmi limitována kapacitou stávajících budov. Jednou z nových funkcí je také informační centrum kraje.

Podstatnou změnou je také otevření prostoru kolem kostela. Částečně bude upraven jako zpevněná plocha s veřejným prostorem osazeným lavicemi z pohledového betonu a zelení. Prostor z ulice Bezručovy bude využíván pro kavárenské posezení a dále bude opatřen železobetonovou lavicí se zářezy pro parkování kol. Na ploše pozemku do ulice Tylovy bude ponechána travnatá plocha. Oprávněně se lze domnívat, že zrekonstruovaný prostor se stane jedním z center této části městského jádra a přiblíží knihovnu směrem k plnění komunitních funkcí. Vedle toho se počítá s možností pronajmout kostel dalším subjektům pro pořádání jejich veřejných nebo soukromých akcí, což by mohlo mírně vylepšit ekonomickou bilanci VKOL. Komplexní využití a provoz Červeného kostela je předmětem samostatného dokumentu “Koncepce Červeného kostela”.

Zajištění zdrojů pro akvizici fond pilíř III.

Posílení akviziční činnosti je nezbytné pro zajištění služeb čtenářům, pro zvýšení atraktivity knihovny pro veřejnost i z hlediska ochrany konzervačního fondu. Rozpočet na akvizici by se měl dostat na úroveň minimálně 3 milionů Kč. V poslední dekádě docházelo opakovaně ke krácení prostředků na akvizici fondů, přestože se i předtím pohybovaly hluboce pod úrovní srovnatelných knihoven. Jiné krajské knihovny disponují obvykle prostředky ve výši 3–3,5 milionů Kč, na tuto úroveň by se proto výhledově měl dostat také akviziční rozpočet VKOL. Současné nízké náklady (1,2 milionu v roce 2020) nutí VKOL k absenčnímu půjčování povinného výtisku, což je v rozporu s metodikou NK ČR i postupy jiných konzervačních knihoven. Posílení akviziční činnosti umožní ponechat konzervační fondy v režimu prezenčního půjčování a současně poskytnout uživatelům další exempláře žádaných titulů. Vyšší počet těchto exemplářů je také jedním z účinných prostředků, jak dostat primárnímu závazku Vědecké knihovny v Olomouci – uchovávat znalostní a kulturní bohatství České republiky a zároveň uspokojit poptávku čtenářů využívajících absenční výpůjčky ke studiu, bádání a popularizaci vědy.

Současně bude VKOL moci rozšířit dosud velmi omezenou nabídku placených databází, e-knih nebo položit větší důraz na doplňování starších dokumentů se vztahem k území Olomouckého kraje.

Zahájení diskuse o výstavbě nové budovy VKOL pilíře I., II., III.

Současným trendem je budovat knihovny jako komunitní centra a místa trávení volného času, kde knihy tvoří pouze část nabídky. Uživatelé v nich potřebují a vyžadují komfortní prostor a možnost využití elektronických informačních zdrojů nebo digitálních knihoven i vlastní výpočetní techniky. V tomto směru stávající VKOL nemůže nabídnout téměř nic. Kvalitu služeb poskytovaných VKOL dále

sníží absence klimatizace v hlavní budově, nevyhovující a zastaralá prostorová dispozice (chybějící výtah pro veřejnost), absence bezbariérového přístupu nebo čtenáři často zmiňovaný požadavek na zřízení občerstvení či kavárny. Chybějící přednáškový sál a galerii by částečně mohla vyřešit dostavba a rekonstrukce tzv. Červeného kostela.

Závažným nedostatkem je absence rozsáhlejšího volného výběru, kvůli níž jsou čtenáři nuceni čekat na knihy minimálně dvě hodiny (z hlavní budovy), v horších případech do druhého dne (z externích skladů, týká se téměř 3/4 fondu).

VKOL jako téměř poslední z velkých knihoven chybí moderní budova postavená přímo za účelem plnění funkcí moderní knihovny. Cílem je proto zahájit širokou, reprezentativně obsazenou diskusi směřující k vybudování nové, moderní knihovny, jejímž výsledkem by mělo být nalezení vhodné lokality, vyjasnění požadovaných funkcí a vlastnických práv a zajištění finančních zdrojů.

Záměr výstavby nové knihovny byl součástí Konceptce rozvoje kultury Olomouckého kraje pro období 2017–2020, dále je součástí Konceptce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 a také Národního investičního plánu České republiky.

Posílení provozního rozpočtu

pilíře I., II., III.

Dosažení cílů vytyčených ve všech třech pilířích je přímo závislé na rozpočtu knihovny. Z celkových výnosů činí pouze cca 5 % výnosy z vlastní činnosti, podstatnou část tvoří příspěvky od zřizovatele doplněné o další získané dotace či granty. V posledních letech se však příspěvky zřizovatele na provoz knihovny snižují, při porovnání stávajícího stavu se stavem před deseti lety došlo k jejich propadu o 42 %. Rozpočet je tak velmi napjatý a knihovna je nucena pečlivě zvažovat každý výdaj. Proto je nutné vnímat jako prioritu posílení provozního rozpočtu na další období.

Vývoj příspěvku na mzdy a příspěvku na provoz za období 2011–2021 v tisících Kč

rok	příspěvek na mzdy	příspěvek na provoz	příspěvek na provoz s vyloučením zákonných odvodů	porovnání příspěvku na provoz s předchozím rokem
2011	16 675	14 487	8 686	455
2012	17 825	14 655	8 497	-189
2013	18 864	13 372	7 002	-1 495
2014	18 864	12 286	5 747	-1 255
2015	20 004	11 969	5 035	-712
2016	20 547	12 084	4 877	-158
2017	21 854	12 554	4 780	-97
2018	26 637	14 991	5 468	688
2019	38 961	5 421	5 421	-47

2020	42 714	5 704	5 704	283
2021	41 902	5 031	5 031	-673
rozdíl příspěvku na provoz v roce 2021 oproti roku 2011				-3 655

Modernizace vybavení digitalizační jednotky pilíř III.

Digitalizační jednotka (DJ) provádí digitalizaci kulturního dědictví spravovaného Vědeckou knihovnou v Olomouci, čímž kulturní dědictví nejen uchovává v digitální podobě pro další generace, ale zároveň jej také zpřístupňuje široké veřejnosti vzdáleně, bezbariérově a časově nezávisle na otevírací době VKOL. Kromě toho je digitalizací minimalizována manipulace s dokumenty, které jsou ohroženy např. degradací papíru, a tak je u fyzického dokumentu prodloužena životnost a minimalizováno riziko poškození.

Za dobu své činnosti, tj. v období 2013–2020, bylo zdigitalizováno přes 700 000 stran. V digitální knihovně Kramerius bylo čtenářům zpřístupněno přes 500 000 stran. DJ VKOL se účastí v programu Ministerstva kultury ČR Veřejné informační služby knihoven (VISK) a to do národního programu digitálního zpřístupňování dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru – Kramerius zavázala pokračovat v digitalizaci ve stejném rozsahu i v následujících letech. Kromě toho VKOL za pomoci DJ VKOL poskytuje službu eBooks on Demand (EOD), která zprostředkovává digitalizaci historických knih z fondu knihovny na objednávku zákazníka. Nově je DJ VKOL zapojena i do evropského projektu EODopen – eBooks-On-Demand-Network Opening Publications for European Netizens, který si klade za cíl zpřístupnit publikace z 20. a 21. století v digitální podobě pro širokou veřejnost.

V současné době se digitalizační jednotka VKOL potýká s technickými problémy, které jí znemožňují pokračovat v digitalizaci ve stejném rozsahu jako doposud.

Vybavení digitalizační jednotky (dále jen DJ) je zastaralé, některé již nemá podporu, u některého odchází součástky. Neobnovením digitalizační jednotky hrozí nedostupnost digitální knihovny a rozpad celé DJ – nesplnění projektů, ke kterým se Vědecká knihovna v Olomouci zavázala (viz výše).

Skenery a servery potřebují kompletní obnovu, předpokládá-li se, že bude chod DJ zajištěn i do dalšího období bez omezení služeb digitální knihovny a objemu digitalizovaných dat pracovníky digitalizační jednotky. Vzhledem ke stáří skenerů a serverů je nutné naplánovat rozsáhlou obnovu digitalizační jednotky – u serverů a některých skenerů provést prodloužení servisní podpory (HW z roku 2013), dochází kapacita serverů a v případě havárie hrozí ztráta dat, proto je plánován nákup nového úložiště. Pro dlouhodobou archivaci je efektivnější formou pásková knihovna, která má sice vyšší finanční nároky při pořízení, ale disponuje delší životností.

Současné skenery také plně nepokrývají potřeby šetrné digitalizace starých knih a regionálních periodik. I proto se plánuje výměna stávajících skenerů a nákup „V“ shape skeneru k šetrnému skenování starých tisků (knižní skener A1 s V kolébkou)

U tohoto vybavení se předpokládá životnost a bezproblémový chod digitalizační jednotky Vědecké knihovny v Olomouci na dalších 7–10 let. Odhadované náklady na obnovu digitalizační jednotky činí 11–12 milionů korun. K plánu modernizace digitalizační jednotky je vytvořen samostatný podkladový materiál “Projekt modernizace digitalizační jednotky VKOL”.

Opatření proti poklesu počtu čtenářů a výpůjček pilíř III.

Cílem Vědecké knihovny je navázat užší spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci a středními školami v kraji. Každoročně nastupují na Univerzitu Palackého tisíce nových studentů, z nichž mnozí vůbec nevědí o naší instituci nebo nemají povědomí o tom, že má VKOL právo povinného výtisku. Vedle dalších aktivit knihovna prověří možnost nabídnout slevy při registraci vysokoškolským studentům. Dalším cílem knihovny bude hledání nových příležitostí pomocí analýzy potřeb obyvatel Olomouckého kraje, díky které dojde k zmapování prostředí v takové podobě, aby byla knihovna schopna se odlišit od konkurence. Bude zapotřebí získávat také zpětnou vazbu (dotazníky, ankety, průzkumy) a měřit tak dopady aktivity knihovny. Pravdivý pohled veřejnosti na služby knihoven je třeba pravidelně zjišťovat analýzou spokojenosti a šetřením potřeb čtenářů, které dávají adekvátní obraz poskytovaných služeb a jsou kvalifikovaným měřítkem oprávněnosti existence knihoven. Vyhodnocení musí být vždy publikováno jak směrem k veřejnosti, tak i směrem ke zřizovateli.

Zajištění nezbytných oprav a rekonstrukcí pilíře I., II., III.

Stav některých budov VKOL vyžaduje nutné stavební opravy a rekonstrukce. Investice potřebuje budova na Holické ulici (výměna střechy a oken), hlavní budova na Bezručově 2 (oprava vstupu zahrnující renovaci vstupních dveří včetně jejich osazení elektrohydraulickým pohonem a čidlem, opravu dalších 2 dveří před schodištěm a vrátnicí, výměnu čisticích zón, výmalbu i výměnu podlahových krytin v zázemí) i budova na ulici Ostružnická (nátěr oken, oprava střechy). Rovněž je potřeba zajistit i několik strojních oprav, jako např. výměnu zařízení na měření a regulaci kotelny v budově na Bezručově 2 i v budově na Bezručově 3, výměnu řídicího rozvaděče hydraulického výtahu v budově na Bezručově 2 či rekonstrukci strojní části plynové kotelny v budově na Ostružnické 3.

Strategický marketing pilíře I., II., III

Strategický marketing se zabývá velikostí trhu a jeho vymezením segmentů (skupin uživatelů). Na výběr existují tři možnosti: hromadný marketing, který se obrací ke všem potenciálním uživatelům; cílený marketing, který je zaměřen na vybrané skupiny lidí; marketing na úrovni jednotlivce, který je orientován již na konkrétního uživatele.

Pro VKOL je nejlepší využívat cíleného marketingu na vybrané skupiny lidí podle svého zaměření. Při plánu komunikační kampaně si knihovna určí, jakým způsobem bude s cílovými skupinami komunikovat. Nejsou tím myšleni jen současní či potenciální uživatelé, ale také sponzoři a široká veřejnost apod. Je nutné cílovou skupinu informovat o existenci organizace. Důležité je ale také přinášet informace o tom, jaké služby a produkty nabízí. Tzv. komunikační mix neboli propagace je nástroj, jak zvýšit povědomí o VKOL a o jejích službách a produktech. Při plánování komunikace si knihovna uvědomuje, že okolí se neustále mění. Mění se nároky uživatelů, mění se životní styl, rozvíjí se sdělovací prostředky a technika obecně. To znamená, že při tvorbě marketingových strategií se bude cílit v prvé řadě na udržení stávajících čtenářů, sekundárně ale také oslovovat potenciálně nové.

VKOL se v následujícím období zaměří na získání dat o stávající i potenciální skupině čtenářů a na ně zaměří svoje kampaně.

V propagaci bude VKOL využívat tzv. strategie tahu (pull-strategie), která je založena na vzbuzování zájmu zákazníků, a je proto pro knihovny vhodnější. U této strategie se účinnost neprojevuje okamžitě, ale spíše trvá delší časové období. Strategie tahu využívá např. reklamy, účastí na akcích, ale

především public relations, což klade nároky na rozpočet, ve kterém je potřeba alokovat v dlouhodobém horizontu dostatečné finanční prostředky.

7. Další priority

Zajištění kybernetické bezpečnosti pilíře I., II., III.

V souvislosti s hrozbami kybernetických útoků bude provedeno rozšíření bezpečnostních opatření v rozsahu nezbytném pro zajištění informační bezpečnosti a ochrany dat. Pro případ mimořádné situace bude aktualizován havarijný plán a vytvořen plán obnovy podle doporučení vydaných Národním úřadem pro kybernetickou bezpečnost (NÚKIB) pro organizace, které nespádají pod zákon o kybernetické bezpečnosti. Větší důraz bude kladen na informovanost zaměstnanců v oblasti kyberbezpečnosti. Pro vzdálené připojení budou využívány technologie, které využívají zabezpečenou komunikaci a možnost vícenásobného ověření. Bude nasazen tzv. next generation firewall, který umožní dokonalejší kontrolu a analýzu provozu sítě, což usnadní detekci případných kybernetických útoků.

Pokračovat v retrokonverzi pilíř III.

V současné době není v online katalogu knihovny VKOL zpřístupněno přibližně 550 000 dokumentů z celkového počtu více než 2,3 milionů exemplářů. Část fondu VKOL je stále přístupná pouze v podobě naskenovaného lístkového katalogu, který není pro čtenáře uživatelsky přívětivý pro vyhledávání, část fondu (60. léta 20. století až rok 2000) není veřejnosti dostupná vůbec.

Další rozvoj depozitáře Hejčín pilíř III.

V oblasti správy fondu bude pokračovat ukládání fondů do depozitáře Hejčín. V roce 2023 bude nutno naplánovat investici v podobě doplnění regálové techniky do jedné z místností sloužících v současnosti jako prostorová rezerva.

Další rozvoj digitalizace fondů pilíře II., III.

Dále bude pokračovat digitalizace knihovního fondu podle aktuálních standardů, digitalizované dokumenty budou zpřístupňovány také prostřednictvím portálu *Knihovny.cz*. Digitalizace bude zaměřena na dokumenty související s regionem a starší fondy. Budou hledány cesty k inovativnímu zpřístupnění digitalizovaných fondů, např. formou vytváření digitálních kolekcí ve spolupráci s jinými institucemi.

Správa knihovního systému pilíř III.

Ve spolupráci s NK ČR a MZK Brno proběhne přechod na vyšší verzi knihovního systému a současně bude probíhat monitoring dostupných možností přechodu na nový knihovní systém.

Rozšíření nabídky elektronických zdrojů a e-knih pilíř III.

VKOL bude usilovat o rozšíření nabídky služeb o e-knihy, které jsou stále populárnější, zejména od zavedení nouzového stavu, a reagovat tak na změny trhu. Je potřeba zaměřit se na jejich nákup. Jednou z možností je rozšířit nabídku elektronických zdrojů a databází, které jsou pro studenty a akademické pracovníky nezbytné (Bookport, EBSCO, Palmknihy aj.), další možností je nákup e-knih pro trvalé uchování na vlastním úložišti, kde je potřeba zajistit technickou podporu.

Zpřístupnění děl nedostupných na trhu pilíř III.

Umožnit čtenářům VKOL přístup k plným digitalizovaným textům dokumentů (knih, časopisů, novin atd.) vydaných na území České republiky do roku 1989 (u periodik do roku 2007) chráněných autorským právem (tj. neuplynulo 70 let od smrti autora).

Prohloubení spolupráce se školami pilíř II.

Cílem Vědecké knihovny v Olomouci je prohloubení a navázání nové spolupráce s odbornými středními, vyššími odbornými a vysokými školami formou pravidelných stáží studentů. V oblasti vzdělávání bude nadále snaha pokračovat ve spolupráci se školami všech stupňů, knihovnické lekce pro školy se zaměří nejen na citační etiku a práci s informačními zdroji. Pokračovat bude provázení exkurzí ze škol, seznamování studentů s chodem knihovny a jejími službami. Školy budou osloveny s ucelenou nabídkou vzdělávacích programů.

Spolupráce se studentskou komunitou pilíř I.

Cílem knihovny je více spolupracovat se studentskou komunitou a popularizovat vědu. Knihovna bude vytvářet vhodné podmínky pro studenty například prostřednictvím zacílení exkurzí, přednášek a diskuzí, zprostředkováním obsahu přes sociální sítě, prezentací studentských vědeckých objevů/vynálezů i mladých vědeckých pracovníků, poskytováním konzultačních služeb (poskytování informací, pomoc při orientaci ve fondu, při vytváření rešerší, citací). Tomu bude zapotřebí také přizpůsobit knihovní fond, vytvořit studentské centrum atp.

Rozvoj vzdělávání zaměstnanců pilíř I.

Požadavky kladené na knihovny narůstají a zahrnují široké spektrum specializací. Pracovníci knihoven tak musí být kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat své uživatele, proto je třeba klást důraz na jejich odborný a osobní rozvoj. V rámci celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven bude VKOL zvyšovat kvalifikace svých pracovníků ve všech oblastech souvisejících s činností VKOL.

VKOL si klade za cíl zpracovat ucelený systém celoživotního vzdělávání knihovníků s důrazem na požadavky praxe, zavést systém akreditovaných vzdělávání profesionálních knihovníků a informačních specialistů, zpracovat typové pozice knihovnických profesí a dílčí kvalifikace, soustavně a periodicky proškolení manažery pro oblast řízení lidských zdrojů. Na krajské úrovni chce pokračovat v organizování vzdělávacích aktivit v aktuálních oblastech práce knihoven a v odborných knihovnických činnostech, jak pro profesionální tak i neprofesionální knihovníky. Prioritou je podporovat tyto vzdělávací aktivity a účasti knihovníků na nich jako jednoho ze způsobů zvyšování profesních znalostí a dovedností v rychle se měnícím světě informačních technologií, zdrojů, metod a činností a využívat k tomu také výměny zkušeností dalších knihoven, porad a metodických návštěv, výjezdních zasedání a vzorových akcí s cílem inspirovat a podněcovat rozvoj tradičních i nových, neobvyklých aktivit v práci knihoven.

Rozšíření nabídky vzdělávacích akcí pilíř II.

VKOL se více zaměří na rozšíření nabídky o akce rozvíjející finanční a mediální gramotnost (podpora myšlenky pozitivního stárnutí prostřednictvím kurzů digitální gramotnosti pro seniory), akce podporující občanskou vzdelanost (spolupráce s neziskovými organizacemi), environmentální

gramotnost, kyberbezpečnost, dále akce propagující regionální historii a osobnosti. Větší podpora a s ní spojený rozvoj bezplatných klubů programování pro děti ve věku 7–17 let tzv. CoderDojo. Do budoucna má VKOL zájem spolupracovat s Wikipedií v rámci kurzů pro veřejnost a, bude-li zájem, také kurzů pro knihovníky. Umožní-li to časové a materiální možnosti, poskytne knihovna wikipedistům podporu a zázemí při akcích, jakými je například „Editathon“. Je nutné, aby VKOL přizpůsobila vzdělávací aktivity situaci na trhu, aby se zaměřila na sofistikovanější nabídku a odlišila se tak od konkurence.

Další rozvoj festivalu Olmützer Kulturtage pilíře I., II., III.

V následujících letech plánuje VKOL pokračovat v úspěšném pořádání festivalu jako hlavní pořadatel. Cílem je zajistit stabilní financování, udržet a nadále zvyšovat kvalitu programu. Festival je multižánrový, a proto je nezbytné udržovat a rozšiřovat síť partnerů na regionální úrovni a každoročně inovovat tematickou skladbu programu. Po událostech z roku 2020 klade VKOL důraz na možnosti vzdáleného zprostředkování programu čtenářům (nákup audiovizuální techniky). Z toho důvodu zažádala VKOL v letošním programu VISK 3 o dotaci.

Rozvoj kompetenčního centra pro výuku rané němčiny pilíře I., II.

Centrum vzniklo v roce 2019 a je ukotveno ve smlouvě o spolupráci mezi Goethe Institutem a VKOL. Jeho cílem je finanční a organizační podpora Kinderklubu v knihovně, který je určen pro výuku hravé němčiny pro děti od 4–8 let. Pro větší děti do 15 let je připraveno hraní deskových her s dobrovolníky z řad studentů germanistiky. Dalším úkolem centra je podpora výuky v mateřských školách a na 1. stupni základních škol. Další oblastí je organizace seminářů pro učitele a vychovatele v oblasti výuky rané němčiny v dalších regionech ČR. Naše lektorky absolvují každý rok vzdělávací semináře v Německu a jsou jediné multiplikátorky s touto specializací v ČR.

Další rozvoj publikační činnosti knihovny pilíře I., II., III.

VKOL každým rokem vydá publikaci vycházející z práce s bohatým historickým fondem knihovny. Publikace budou pevnou součástí výstavních projektů, které knihovna uspořádá zcela ve své režii nebo ve spolupráci s dalšími subjekty. Nadále bude pokračovat vydávání čtvrtletníku KROK, cílem pro nejbližší období je hlubší akcentování problematiky knihoven a knihovnictví v každém z čísel časopisu. Zaměstnanci knihovny budou publikovat v odborných periodikách a sbornících.

Další prezentace fondů VKOL pilíře I., II., III.

VKOL bude v pravidelných cyklech pořádat výstavy založené na prezentaci materiálů z fondů knihovny, především z historického fondu (rukopisy, inkunábule, staré tisky, atlasy, mapy), ale i z novějších období. Výstavy budou probíhat v Galerii Biblio, Červeném kostele, případně ve spolupráci s dalšími subjekty také v dalších institucích, především muzeích. U vybraných projektů bude součástí také publikační výstup.

Zapojení do struktur výzkumu a vývoje pilíře II., III.

VKOL si klade za cíl stát se centrem, které popularizuje vědu ve společnosti a vzdělává uživatele služeb knihovny všech věkových kategorií. Knihovna bude proto nadále usilovat o zařazení na seznam

výzkumných institucí a prohlubovat spolupráci s vybranými výzkumnými pracovišti a výzkumnými pracovníky (např. užší spolupráce a zapojení do výzkumu UPOL).

Rozvoj prezentace VKOL na sociálních sítích pilíře I., II., III.

VKOL je zapojena na třech platformách (Facebook, Twitter a Instagram), na kterých propaguje a prezentuje svoji činnost. Cílem je zvýšení okruhu uživatelů (propagačními kampaněmi, soutěžemi, zajímavým obsahem z činnosti knihovny a z knižního fondu) a zároveň tyto platformy využívat jako nástroj udržování kontaktu se čtenáři v krizových dobách. VKOL plánuje pravidelné podcasty se zajímavými osobnostmi, přednášky, besedy a školení, které by bylo možné zveřejňovat na sociálních sítích.

Rozšíření nabídky zahraniční literatury pilíře II., III.

VKOL bude více nakupovat zahraniční literaturu na podporu jazykového vzdělávání uživatelů. Do knižního fondu nakupuje současnou kvalitní beletrii ve světových jazycích a dále odborné a populárně-naučné knihy v angličtině.

Nezbytné investice do IT struktury pilíře I., II., III.

Stávající server pro Firewall již není vyhovující a bude nahrazen novým serverem. V rámci aktualizace virtualizačního prostředí je plánována výměna diskového pole MSA 2040, serveru v datovém centru a páskové knihovny pro archivaci dat. Proběhne výměna kamerového systému ve studovně historických fondů.

V souvislosti s kybernetickým útokem v září 2020 budou zavedena další bezpečnostní opatření pro klientské stanice. Pro vzdálené připojení budou používány technologie, které využívají zabezpečenou komunikaci a možnost vícenásobného ověření. Bude nasazen tzv. next generation firewall, který umožní dokonalejší kontrolu a analýzu provozu, detekci síťových útoků, detekci a ochranu proti narušení sítě včetně automatického zakazování IP adres a url domén, které budou detekovány jako škodlivé. Stávající souborový systém Novell bude nahrazen adresářovou službou Active Directory.

Proběhne příprava na upgrade knižního systému Aleph na vyšší verzi.

Skener do studovny historických fondů pilíře II., III.

Skener ve studovně historických fondů byl zakoupen už v roce 2008, obslužný SW ke skenování dosud běží na původním počítači s operačním systémem Windows XP. Zařízení slouží badatelům k šetrnému samoobslužnému skenování materiálů z historického fondu, současně ale jeho prostřednictvím probíhají praxe studentů vysokých škol, kteří zpracovávají historický fond, skenují klíčové strany starých tisků a doplňují je do elektronického katalogu.

Konference pořádané VKOL pilíře I., II., III.

VKOL bude nadále pokračovat v pořádání každoroční konference zaměřené na historické knižní fondy Bibliotheca Antiqua, a to včetně vydávání tištěného sborníku s příspěvky. Rozšíření spektra pořádaných akcí tohoto typu bude možné po dokončení rekonstrukce kostela. VKOL bude i v budoucnu zajišťovat část organizace největší knihovnické konference Knihovny současnosti, v případě

fyzického konání přímo na místě v Olomouci, v případě online akce zastoupením v pořadatelském týmu vybraných sekcí.

Vyhledávání grantových příležitostí

přílře I., II., III.

Vědecká knihovna v Olomouci bude aktivně využívat a vyhledávat nové grantové příležitosti k financování svojí činnosti. Pravidelně využívá grantový program MK ČR VISK (2, 3, 5, 6, 7, 9), program Knihovna 21. století a Česká knihovna. Zaměří se také na využívání a vyhledávání grantových příležitostí v Olomouckém kraji a ve Statutárním městě Olomouc (např. financování Olmützer Kulturtag), stejně jako v nadnárodních dotačních mechanismech (fondy EU, Norské fondy atd.). Kromě primárního zapojení do těchto grantů si VKOL klade za cíl udržovat a rozvíjet síť partnerů (regionálních, národních i mezinárodních) ke spolupráci na sdílených projektech.

8. Regionální funkce

Regionální funkce jsou funkce, v jejichž rámci krajská knihovna (VKOL) a další pověřené knihovny poskytují základním knihovnám především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy, zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytnou činnost pomáhající rozvoji knihoven.

Rozdělení financí Olomouckého kraje na výkon regionálních funkcí	2019	2020	2021
Městská knihovna Šumperk	2 254 125	2 443 401	2 410 939
Městská kulturní zařízení Jeseník, p. o	679 094	726 629	712 395
Městská knihovna Prostějov	2 293 655	2 473 975	2 500 539
Knihovna města Olomouce	2 827 246	2 993 894	3 041 247
Městská knihovna v Přerově	1 312 387	1 390 702	1 409 238
Městská kulturní zařízení Hranice, p. o.	740 873	799 739	775 216
Městská knihovna Lipník nad Bečvou	574 620	645 660	624 426
Vědecká knihovna v Olomouci	1 248 000	1 348 000	1 348 000
Celkem	11 930 000	12 822 000	12 822 000

Současný stav

Aktuálně je v Olomouckém kraji 473 knihoven (leden 2021). Počet knihoven je v posledních letech ustálený a nedochází k velkým výkyvům v jejich počtu.

V kraji je 7 pověřených knihoven, se kterými VKOL každý rok podepisuje Smlouvu o přenesení výkonu regionálních funkcí, a to:

- Knihovna města Olomouce
- Městská knihovna v Přerově
- Městská knihovna Lipník n. Bečvou
- Městská knihovna Hranice
- Městská knihovna Prostějov
- Městská knihovna T. G. Masaryka Šumperk
- Knihovna Vincence Priessnitze v Jeseníku

Regionálním funkcím knihoven se věnuje samostatné oddělení. I v dalších letech bude jeho stěžejní náplní práce koordinovat činnost regionálních funkcí v celém Olomouckém kraji. Při této činnosti bude spolupracovat s Knihovnickým institutem Národní knihovny ČR, Krajským úřadem Olomouckého kraje, s pověřenými knihovnami a knihovnami Olomouckého kraje. Nedílnou součástí

práce je také zastávat funkci garanta a poskytovatele celoživotního vzdělávání knihovníků v Olomouckém kraji.

Zásadní dokumenty, dle kterých se výkon regionálních funkcí řídí a vykonává, jsou uvedeny ve výčtu koncepčních a strategických dokumentů v úvodní části strategie.

Podpora komunikace v rámci krajské sítě knihoven

Pro koordinaci výkonu regionálních funkcí v kraji je klíčová dobrá komunikace a úzká spolupráce, jak s pověřenými knihovnami, tak ostatními knihovnami v kraji.

I v dalších letech bude proto třeba dále pracovat na dobré komunikaci jak mezi knihovnami v kraji navzájem, tak i mezi krajskou knihovnou a knihovnami v kraji. K tomu by měla pomoci i nově zřízená facebooková stránka regionálních funkcí Olomouckého kraje, se spuštěním této stránky se počítá na začátku roku 2021. Důležité je také udržet standard minimálně dvou porad s řediteli pověřených knihoven. Vždy jedna porada v roce by pak mohla být výjezdní, tak aby byla společně navštívena jiná knihovna.

Jednou do roka bude zorganizováno a připraveno setkání metodiků kraje, které by mělo být zaměřeno na předávání zkušeností. Snahou je, aby se metodici z jednotlivých částí Olomouckého kraje znali mezi sebou navzájem a měli prostor se setkat, poznat systém práce v jiných knihovnách a vznikly dobré kolegiální vztahy.

Jednou do roka bude připraveno setkání knihovníků Olomouckého kraje s atraktivním programem a zajímavými hosty.

Vzdělávání

Cílem je podpora a zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků v kraji a jejich informovanost a dobrý přehled o aktuálním vývoji v oboru. Snahou bude zajistit školení knihovníků, tak aby pokud možno pokrývala širokou škálu knihovnických služeb a umožnila splnit standardy ve vzdělávání (48 hodin pro profesionální knihovny, 8 hodin pro neprofesionální knihovníky). Nabídkou vzdělávacích akcí chceme reagovat na aktuální trendy v oboru, ale i na zájem ze strany knihovníků (nyní mohou knihovníci dávat své tipy na vzdělávací akce přes formulář na webu VKOL). Organizována budou školení směřující k naplnění celostátní koncepce rozvoje knihoven.

Jako velmi důležitá oblast vzdělávání knihovníků v posledních letech vyplynulo téma vzdělávání veřejnosti. Kompetence knihovníků ve vzdělávání veřejnosti se liší. Knihovníci si často tyto dovednosti a znalosti osvojují především praxí. V této oblasti tak zůstává značný prostor k rozvoji lidských zdrojů. Proto bude připravena nabídka školení zaměřující se na získávání pedagogických dovedností a znalostí pro knihovníky.

Statistiky

Bude pokračovat zpracovávání srovnávacích statistik a komentářů, vytváření výstupů pro vnitřní práci knihoven a na základě rozborů výsledků a následných doporučení zkvalitňovat práci knihoven.

Financování

Z hlediska financování budou v co nejvyšší možné míře využívány grantové programy vyhlášené MK ČR – grantový program VISK, a to zejména VISK 2 na podporu vzdělávání knihovníků a VISK 3 na

podporu automatizace knihoven a nákupu startovacích balíčků elektronických knih, grantový program Knihovna 21. století a projekt Česká knihovna určený na podporu kvalitní české literatury.

Kromě toho budou sledovány a v rámci možností i využívány grantové programy Olomouckého kraje.

Využívání těchto grantových programů je důležité pro všechny knihovny kraje a při zpracování grantových žádostí je dobré využít metodické pomoci pověřených knihoven nebo krajské knihovny, které mají s podáváním a psaním žádostí zkušenosti.

Podpora čtenářství a čtenářské gramotnosti

Velice důležitou oblastí je propagace četby a čtenářské gramotnosti, zejména u dětí a mládeže.

Připraveny budou vzdělávací akce pro knihovníky zaměřené na tuto problematiku. Aktivity a projekty budou propagovány v rámci Olomouckého kraje, snahou bude zapojení většího počtu knihoven z našeho regionu do celostátních projektů a kampaní.

Cizojazyčná literatura

Regionální služby knihovnam Olomouckého kraje ve spolupráci s oddělením doplňování a zpracování fondu v průběhu roku 2021 spustí půjčování výměnných souborů cizojazyčných knih pro knihovny našeho kraje. Tyto knihy VKOL již několik let získává z projektu Cizojazyčná literatura. Díky tomu dojde k efektivnějšímu využití těchto knih a dostane se tento speciální fond i do menších knihoven. Předpokládá se zapojení profesionálních knihoven Olomouckého kraje.

9. Závěr

Tento strategický dokument přibližuje směr, kterým se VKOL bude následující tři roky ubírat včetně činností, které bude realizovat, případně podporovat, aby se mohla zařadit mezi moderní vědecké knihovny nejen v České republice, ale také v zahraničí. Strategie VKOL je nezbytnou podmínkou pro získávání finančních prostředků z Evropské unie a dalších dotačních programů.

Všichni zaměstnanci vyvíjejí značné pracovní úsilí. V oblasti prostor, finančních prostředků i personálního pokrytí služeb však organizace už před lety narazila na svoje limity. Může se posouvat kupředu malými krůčky, ke skutečné proměně služeb by ale byla nutná změna podmínek.

Zásadní změna podmínek je esenciálně vtělena do těchto klíčových priorit:

Dostavba a rekonstrukce Červeného kostela
Zajištění zdrojů pro akvizici fondů
Zahájení diskuse o výstavbě nové budovy VKOL
Posílení provozního rozpočtu
Modernizace vybavení digitalizační jednotky
Opatření proti poklesu počtu čtenářů a výpůjček
Zajištění nezbytných oprav a rekonstrukcí
Rozvoj strategického marketingu

Na celém světě zároveň trvale ubývá čtenářů a výpůjček tištěných knih, život se zrychluje, tradiční média vytlačují jiné technologie. Citelně chybí moderní ústřední budova v centru města s pohodlným prostorem pro čtenáře, s dostatečným zázemím pro knihovníky, umožňujícím plynulé nastavení procesů. Chybí zázemí pro čtenáře jako komunitu (relaxační zóny, kavárna, čítárna, komunitní centrum), noční studovna, výstavní prostory, možnost parkování, chybí pracovní síla, ale nejvíce chybí provozní rozpočet, který by knihovně umožňoval držet krok s dobou a s nároky, které se na moderní knihovny kladou.

Další priority, které si VKOL určila pro následující období (beze změny podmínek):

Pokračovat v mapování prostředí v oblasti vzdělávání.	V okolí VKOL se nachází řada komunitních center, které se věnují seniorům, nabízejí jim zejména kurzy počítačové gramotnosti, deskové hry, lekce cizích jazyků, přednášky a cestopisné besedy. VKOL musí přizpůsobit vzdělávací aktivity situaci na trh a zaměřit se na sofistikovanější nabídku pro školy a univerzity. Vědecká knihovna by měla sloužit jako zázemí pro studenty, pedagogy a vědce.

Popularizovat vědu, představovat vědecké objevy, vynálezy a mladé vědecké pracovníky	Knihovna bude vytvářet vhodné podmínky pro studenty například prostřednictvím zacílení exkurzí, přednášek a diskuzí, zprostředkováním obsahu přes sociální sítě, prezentací studentských vědeckých objevů/vynálezů i mladých vědeckých pracovníků, poskytováním konzultačních služeb (poskytování informací, pomoc při orientaci ve fondu, při vytváření rešerší, citací). Tomu bude zapotřebí také přizpůsobit knihovní fond, vytvořit studentské centrum atp.
Vytvářet digitální kolekce ve spolupráci s ostatními kulturními institucemi v kraji	Dále bude pokračovat digitalizace knihovního fondu podle aktuálních standardů, digitalizované dokumenty budou zpřístupňovány také prostřednictvím portálu <i>Knihovny.cz</i>. Digitalizace bude zaměřena na dokumenty související s regionem a starší fondy.
Popularizovat více VKOL.	Vést širokou informační kampaň určenou nejen knihovníkům, ale také zřizovateli, obcím, politickým orgánům, k čemuž bude vhodné využít médií, webů knihoven, jednání na místní i krajské úrovni atp. Dobré výsledky činnosti, náležitá péče zřizovatele o knihovnu a významná ocenění knihoven musí být mediálně využita pro propagaci.

V následujícím období bude VKOL přirozeně pokračovat v dosavadní činnosti v souladu se zákonnými a metodickými předpisy, rozšiřovat své služby s ohledem na potřeby místní komunity, neustále zvyšovat standard služeb a implementovat všechny nové technologie a novinky oboru, které v jejích podmínkách lze realizovat. Tato strategie jí k tomu má pomoci.

Dosáhnout cíle, který si neurčíte, je stejně obtížné jako se vrátit z místa, kde jste nikdy nebyli.

Zig Ziglar